

TẠO DỰNG MÔI TRƯỜNG CHO TRẺ TRƯỚC 3 TUỔI LÀM QUEN TIẾNG ANH TẠI NHÀ

LÂM NGỌC BÌNH*

Ngày nhận bài: 01/08/2017; ngày sửa chữa: 03/08/2017; ngày duyệt đăng: 05/08/2017.

Abstract: *Creating an environment for children to familiarize with English at home today is quite easy thanks to support of information technology. However, to help early children familiarise with English at home, parents play an important role. In this article, author mentions significance of building an environment for children under three years old to get acquainted with English and points out principles of building this environment. Also, the article suggests some recommendations to create an English learning environment at home for children under three years old in line with foreign language ability of parents.*

Keywords: *Environment, English familiarise, at home, under 3 years old, children.*

1. Đặt vấn đề

Việt Nam trong quá trình phát triển đã mở ra thời đại tri thức, công nghệ và đang xóa dần rào cản ngoại ngữ để hội nhập quốc tế. Nhằm tạo nên bước chuyển mình mang tính hoà nhập nhưng không “hoà tan”, hệ thống giáo dục đã luôn song hành cùng quá trình phát triển của đất nước. Trong đó, giáo dục đầu tư về ngoại ngữ sẽ là nền tảng cơ bản cho tất cả mọi năng lực của người học. Vì vậy, Bộ GD-ĐT luôn tăng cường định hướng xây dựng và phát triển những chương trình ngoại ngữ trong các bậc đào tạo. Đặc biệt, vào năm 2015, bộ chương trình Tiếng Anh (TA) đầu tiên “Touch English” dành cho trẻ mầm non từ 18 tháng cho đến 6 tuổi đã chính thức ra mắt và hiện vẫn đang được áp dụng phổ biến cho trẻ từ 3-6 tuổi tại các trường mầm non trong nước. Mặt khác, nhu cầu cho con em tiếp cận ngoại ngữ của cha mẹ Việt hiện nay đang là một xu thế được khởi tạo từ sự cộng hưởng nhận thức trong cộng đồng. Nhiều quan niệm cho rằng, đợi đến khi trẻ đến trường mầm non mới được làm quen với TA cũng là muộn vì ngôn ngữ cũng như nước, không khí,... trẻ được “tắm”, “hít thở” trong môi trường ngôn ngữ càng sớm càng có hiệu quả cho việc tiếp nhận và sử dụng trong đời sống sau này, bất kể đó là loại ngôn ngữ nào. Bài viết này sẽ đề cập việc tạo dựng môi trường cho trẻ làm quen TA tại nhà, cụ thể dành cho trẻ trong giai đoạn thai kỳ tới trước 3 tuổi.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Ý nghĩa của việc tạo dựng môi trường cho trẻ làm quen TA trong giai đoạn thai kỳ tới trước 3 tuổi tại nhà

Việc tạo dựng môi trường cho trẻ làm quen TA cũng giống như việc chúng ta lập kế hoạch xây dựng một ngôi nhà hay nói cách khác là xây dựng ngôi nhà

ngoại ngữ cho trẻ, bản kế hoạch cần thể hiện rõ phần xây móng tạo nền, phần thô, thiết kế kiểu mẫu và tiến trình xây dựng; trong đó, thời gian xây móng tạo nền cho đến tạo dựng phần khung sườn sẽ được bắt đầu từ giai đoạn thai kỳ đến trước 3 tuổi, phần thô và thiết kế kiểu mẫu muốn mở rộng sẽ từ 3 tuổi, nhưng khác với tất cả các công trình, việc xây dựng ngôi nhà ngôn ngữ sẽ là công trình xây dựng suốt đời, do đó cha mẹ chỉ có thể tạo nền, phần khung sườn còn việc phát triển phần thô và kiểu mẫu phải do chính bản thân trẻ thật sự yêu thích và kiên trì vì không như tiếng mẹ đẻ, môi trường tiếp xúc với Anh ngữ khi trẻ lớn dần là do trẻ tự tạo. Vì sao lại có sự ví von như thế? Bởi lẽ cơ chế tiếp nhận ngôn ngữ của chúng ta luôn theo 4 kĩ năng: *nghe, nói, đọc, viết* và nghe luôn là kĩ năng cơ bản và nền tảng cho việc hấp thụ bất kì ngôn ngữ nào. Chính vì vậy, việc tạo dựng môi trường cho trẻ làm quen TA muốn đạt hiệu quả cần có sự thích ứng với sự phát triển của yếu tố sinh lí như thính giác và bộ máy phát âm, yếu tố tâm lí là khả năng tư duy, tính chủ định và không thể bỏ qua yếu tố xã hội được thể hiện chủ yếu qua điều kiện giao tiếp. Đây là lí do vì sao chúng ta nên cho trẻ làm quen TA ngay từ thai kỳ vì nhiều nhà khoa học cho rằng, nhận thức về ngôn ngữ của trẻ bắt đầu ngay khi còn trong bụng mẹ bởi thính giác được hình thành vào tuần thứ 8 và hoàn thiện đầy đủ ở tuần thứ 24, việc cho bé làm quen và nhận biết thế giới bên ngoài qua tiếng nói chuyện của mẹ hay những âm thanh thường ngày trong đó không loại trừ việc cho trẻ làm quen TA qua bài hát hoặc mẹ trò chuyện với bé bằng TA có ý nghĩa khởi động hoạt động của cơ quan thính giác và những biểu tượng âm thanh

* Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương

này sẽ được lưu giữ trong tiềm thức của trẻ. Ngay sau khi sinh, trẻ lại tiếp tục tích lũy biểu tượng âm thanh chuẩn bị cho thời điểm trẻ “bập bẹ ê a” khởi động bộ máy phát âm vào khoảng 11 tháng tuổi. Bắt đầu từ khi trẻ cố gắng bắt chước người lớn nói chuyện cũng là lúc trẻ sẵn sàng cho việc thực hành kỹ năng đọc và nói, kể cả ngoại ngữ. Vì vậy, một em bé được sinh ra trong gia đình sử dụng song ngữ thì nhận thức và thực hành sẽ được diễn ra cùng lúc. Do đó, ý nghĩa của tạo dựng môi trường cho trẻ làm quen TA tại nhà trong giai đoạn thai kỳ tới trước 3 tuổi là tạo nên móng cơ bản cho trẻ tiếp xúc, rèn luyện và thực hành kỹ năng nghe, nói, đọc Anh ngữ hỗ trợ cho việc trẻ làm quen TA tại trường mầm non.

2.2. Nguyên tắc tạo dựng môi trường cho trẻ làm quen TA tại nhà:

- Thiết lập môi trường song ngữ thích hợp để trẻ lĩnh hội cùng lúc 2 ngôn ngữ.

- Xây dựng thời gian biểu đối với việc làm quen TA để hình thành cho trẻ thói quen học tập TA sau này.

- Đảm bảo việc cho trẻ làm quen TA được tiến hành trong môi trường tâm lý thoải mái, tự nhiên, dựa theo sự hứng thú, khai thác những điều quen thuộc trong cuộc sống hằng ngày của trẻ.

- Nội dung cho trẻ làm quen TA bắt đầu từ kỹ năng nghe, hình thành vốn từ vựng (danh từ, động từ, tính từ) và những câu đơn, câu cầu khiến đơn giản.

- Cha mẹ sẽ cùng “làm quen” TA với trẻ.

2.3. Tạo dựng môi trường cho trẻ làm quen TA tại nhà

Trong tâm lý học, “môi trường” đóng vai trò quan trọng hơn “di truyền” đối với việc xác định sự phát triển của cá nhân. Điều này có nghĩa là, cha mẹ dù biết hay không biết sử dụng TA cũng sẽ không ảnh hưởng nhiều đến sự tiếp nhận ngôn ngữ mới này đối với trẻ. Nhưng nếu cha mẹ biết cách tạo dựng môi trường phù hợp cho trẻ được “tắm” mình trong Anh ngữ càng sớm thì sẽ tạo cơ hội cho trẻ hấp thụ ngôn ngữ một cách tự nhiên và độ thấm thấu sẽ bền vững hơn. Bên cạnh đó, chúng ta cũng thừa nhận rằng, cha mẹ sử dụng được TA sẽ có lợi thế hơn trong giao tiếp với trẻ nhưng không có nghĩa là cha mẹ không biết TA sẽ không thể trò chuyện với trẻ. Bởi lẽ, ngôn ngữ là loại nhận thức mà cha mẹ và con cái đều có cơ hội khám phá cùng nhau. Vì vậy, bài viết cũng sẽ định hướng việc tạo dựng môi trường phù hợp với khả năng ngoại ngữ của cha mẹ như sau:

- Trong giai đoạn thai kỳ: “Thế giới trong tử cung” không tĩnh lặng, ở đó luôn tồn tại những âm thanh như tiếng sôi sục tử dạ dày hay nhịp tim, bé bắt đầu ghi nhận và ghi nhớ thông tin giọng nói của mẹ, hơn nữa bé cũng có thể cảm nhận và phân biệt được những

tiếng nói khác. Đấy chính là những bài học thánh giá đầu tiên cho bé và mẹ chính là người có thể cảm nhận rõ rệt nhất những phản ứng của bé. Nhịp tim bé chậm rãi hơn khi lắng nghe một bản nhạc du dương hay giọng nói thân quen. Đôi lúc bé sẽ quấy đạp hoặc nấc lên khi giật mình bởi những âm thanh lớn. Từ những phản ứng của trẻ sẽ giúp cha mẹ để điều chỉnh việc tạo dựng môi trường cho trẻ cảm giác dễ chịu hơn thì tiếp nhận âm thanh. Cha mẹ có thể tạo dựng môi trường cho trẻ làm quen TA trong thai kỳ như sau:

+ Từ tuần thứ 24 của thai kỳ, mẹ sử dụng tai nghe thai nhi và cho trẻ nghe những bài hát Anh ngữ, các cuộc hội thoại ngắn bằng TA cho trẻ nghe.

+ Thiết lập thời gian biểu làm quen TA cho bé bằng việc nghe kể chuyện, nghe nhạc kết hợp với đèn soi mỗi ngày từ 20-30 phút với mốc giờ cố định. Sau 26 tuần, mí mắt mới hé mở và có những chuyển động nhấp nháy theo những luồng ánh sáng xuyên qua thành bụng mẹ. Do đó, việc kể chuyện kết hợp với đèn soi sẽ hình thành cho trẻ phản xạ có điều kiện khi tiếp nhận ngôn ngữ có chủ đích. Ví dụ: vào 20h-20h30 hằng ngày, cha mẹ mở đèn và bắt đầu cho trẻ nghe một bài hát, nghe đọc từ vựng hoặc câu chuyện ngắn bằng TA từ các thiết bị công nghệ (lưu ý khoảng cách đặt thiết bị để giảm sóng điện từ đến trẻ). Đặc biệt, nếu cha mẹ nói được TA nên chào hỏi, hát, kể chuyện bằng TA bằng chính chất giọng của cha mẹ sẽ làm trẻ thích thú và dễ chịu hơn. Ngoài ra, từ tuần thứ 32 của thai kỳ, bé bắt đầu biết dõi theo các tia sáng di chuyển ngang bụng mẹ và quay đầu tránh những ánh sáng mạnh, do đó cha mẹ cần điều chỉnh ánh sáng của đèn vừa phải để trẻ không “trốn tránh” việc tiếp nhận ngoại ngữ.

- Từ sau sinh đến trước 3 tuổi:

+ Đối với cha mẹ chưa sử dụng được TA trong giao tiếp với trẻ: Mỗi ngày, cha mẹ dành thời gian khoảng 1 giờ “làm quen TA” cùng trẻ bằng cách sử dụng các nguồn tài liệu Internet. Trong thời đại công nghệ, cha mẹ không khó tìm kiếm nguồn tài liệu Anh ngữ phong phú này. Chỉ cần 1 vài thao tác, cha mẹ hoàn toàn có những nguồn dữ liệu cùng trẻ “nghe” TA qua các bài hát, câu chuyện được biên tập phù hợp với khả năng nhận thức của trẻ. Nếu cha mẹ không đủ tự tin về khả năng phát âm Anh ngữ của mình, có thể sử dụng chương trình hỗ trợ phát âm qua **Từ điển Việt - Anh** để trẻ nghe được chuẩn xác hơn. Đây là những từ vựng gắn gũi với trẻ như các bộ phận trên cơ thể, con vật, đồ vật quen thuộc với trẻ. Bắt đầu từ sau 18 tháng, cha mẹ sử dụng các thẻ hình có ghi chú để trẻ không chỉ được nghe mà còn sao chép mặt chữ, hỗ trợ kỹ năng nghe, nói và đọc. Chơi với trẻ những trò chơi đơn giản như: sau khi cho trẻ làm quen một số thẻ hình, cha mẹ tách riêng phần hình và chữ, gọi tên

hình đó và yêu cầu trẻ đưa phân hình hoặc phân chữ tương ứng với từ vừa nghe. Cứ như vậy, có thể luân phiên vai chơi khi trẻ sau 2 tuổi.

+ *Đối với cha mẹ sử dụng được TA trong giao tiếp với trẻ:* Lợi thế của cha mẹ sử dụng được TA đó là có thể thực hiện ngay trong giao tiếp hàng ngày với trẻ mọi lúc mọi nơi. Tuy nhiên, cần cần nhắc việc giao tiếp bằng Anh ngữ để đảm bảo trẻ vẫn có cơ hội tiếp nhận tiếng mẹ đẻ như sau: 1) Tạo cho trẻ môi trường song ngữ tại nhà, tiếp xúc tiếng mẹ đẻ trước khi làm quen TA tại nhà. Cha mẹ khi giao tiếp với trẻ sẽ sử dụng tiếng mẹ đẻ trước sau mới sử dụng TA hoặc nếu chỉ cha hoặc mẹ sử dụng được TA thì người còn lại cần sử dụng tốt tiếng mẹ đẻ khi giao tiếp với trẻ. Đặc biệt, nếu mẹ sử dụng được TA khi giao tiếp với trẻ sẽ thuận lợi hơn vì giai đoạn 6 tháng đầu đời trẻ tiếp xúc thường xuyên với mẹ, mẹ có thể giao tiếp với trẻ ngay khi cho trẻ bú, tắm rửa, chơi cùng trẻ,... những câu nói đơn giản như: *hello, baby... are you ok, today? It is hot.. do you want to shower?...* kết hợp với giao tiếp phi ngôn ngữ để trẻ nghe hiểu nghĩa; 2) Môi trường giao tiếp với trẻ cần kết hợp lời nói với hành động, dụng cụ trực quan và bắt đầu từ những thứ gần gũi trẻ như cơ thể, thành viên trong gia đình, đồ ăn, đồ chơi trẻ thích,... để trẻ dễ nhận biết nghĩa của từ và tích lũy vốn từ. Ví dụ: bông trẻ trên tay, đẩy tung quả bóng kết hợp nói “balloon”... “balloon”... với các ngữ điệu khác nhau. Về sau có thể kết hợp thêm từ chỉ màu sắc “red balloon” và những thẻ hình có ghi chú để trẻ sao chép từ... Điều quan trọng là môi trường trẻ làm quen TA xuất phát từ những điều trẻ hứng thú. Ví dụ: trẻ có sở thích đối với xe ô tô sẽ chú tâm hơn vốn từ liên quan ô tô như tên gọi các bộ phận, kiểu xe, hiệu xe, chức năng và những từ mở rộng có liên quan như con đường, biển báo, đèn đường,...; 3) Cha mẹ tích cực khai thác các giác quan của trẻ để tạo môi trường cảm giác cho trẻ làm quen TA tại nhà. Không chỉ nhìn, nghe để nhớ mà hãy cho trẻ được nếm, sờ, ngửi để được trải nghiệm nhằm tích lũy vốn từ. Ví dụ: chỉ với món kem - món ăn mọi trẻ đều yêu thích, tùy vào thành phần chất béo sẽ được chia thành 3 loại: “ice cream”, “ice milk”, “lacto ice” hoặc khi mẹ nấu ăn có thể cho trẻ thử vị nguyên chất của nước “no taste”, nước hầm từ xương, từ bò, “sweet taste from beef”... hoặc dung lượng thêm gia vị “sugar”, “salt”,... hoặc dung lượng thêm gia vị “a taste of sugar”, “once more”...; 4) Việc tạo khung sườn cho ngôi nhà ngoại ngữ của trẻ cần thiết kế môi trường cho trẻ làm quen vốn từ vựng về danh từ, sau đó kết hợp động từ và tính từ để tạo thành câu. Thậm chí cha mẹ chỉ cần tạo cho trẻ môi trường tiếp xúc càng nhiều danh từ càng tốt, việc sử dụng động từ và tính từ sẽ được trẻ tích lũy từ thói quen khi nghe các câu giao tiếp. Ví dụ: cung cấp cho trẻ danh từ về

tên các loài động thực vật, sau đó kết hợp với động từ “ăn”, “uống” là trẻ có thể trả lời câu hỏi “what do... eat”, trẻ trả lời “... eat ...” ví dụ như: “what do tigers eat” => “Tigers eat meat”; 5) Tạo một môi trường cho trẻ làm quen TA - nơi đó không có đúng và sai, chỉ có sự khích lệ đối với trẻ. Như chúng ta đã biết, trẻ trước 3 tuổi, bộ máy phát âm chưa hoàn thiện nên sẽ không tránh khỏi vấn đề phát âm sai, vì vậy, thay vì cố gắng nhắc nhở trẻ là “con sai rồi” mà hãy từ tốn lặp lại cho trẻ nghe và quan trọng hơn là “phiên dịch” điều trẻ nói để trở nên có nghĩa để trẻ cảm thấy là mình được thấu hiểu. Cha mẹ cần có sự lựa chọn vốn từ cho trẻ làm quen, đặc biệt trẻ trước 3 tuổi thường mắc lỗi khi phát âm bật hơi, đánh lưỡi như /tʃ/, /θ/, /dʒ/... trẻ sẽ dễ dàng làm quen với từ vựng phát âm theo nguyên âm/phụ âm đơn như: ball, doll, fish, cat, dog, car,... Sau 2 tuổi, có thể làm quen với những từ vựng 2 âm tiết: balloon, tiger, table,... và kết hợp từ tạo thành câu theo thói quen. Sẽ hiệu quả hơn khi cha mẹ kết hợp với câu chuyện, bài hát và những tình huống thường ngày trong đời sống.

3. Kết luận

Tạo dựng môi trường cho trẻ làm quen TA tại nhà trong thời đại mà chỉ cần tra Internet là đã có lời giải thì không còn là vấn đề nan giải của bậc cha mẹ. Song, tri thức và thế giới ngôn từ luôn hiện hữu xung quanh ta. Việc quan trọng là cha mẹ cho trẻ làm quen TA tại nhà một cách khoa học nhưng thật vui vẻ, không cần nặng nề, chỉ cần tạo nên một thói quen thì chắc chắn trẻ sẽ duy trì được lâu dài. Vậy, để có được hiệu quả trong việc tạo môi trường cho trẻ làm quen TA tại nhà, mỗi bậc cha mẹ trước hết cần làm quen với câu nói: dành thời gian cùng trẻ làm quen và trải nghiệm thế giới Anh ngữ. Quan sát những nhu cầu và khai thác sở thích của trẻ là con đường đưa trẻ đến với Anh ngữ gần nhất và cuối cùng, nếu không thể là hôm nay thì ngày mai có khi đã là muộn. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Đặng Lộc Thọ (2016). *Cho trẻ làm quen tiếng Anh tại các trường mầm non thực hành thuộc Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương*. Tạp chí Khoa học Giáo dục, Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam, số 124, tr 36-38.
- [2] Nguyễn Lộc (2014). *Nghiên cứu cơ sở khoa học và giải pháp cho trẻ mầm non làm quen với ngoại ngữ*. V2012 - 01NV.
- [3] Philips, Sara (2004). *Young learners*. Oxford University Press.
- [4] Lại Hải Hà - Hoàng Quý Tĩnh (2016). *Nâng cao hiệu quả sử dụng bài hát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi làm quen với tiếng Anh ở các trường mầm non*. Tạp chí Giáo dục, số 391, tr 38-41.
- [5] Phạm Thị Hòa (2003). *Giáo dục âm nhạc* (tập II). NXB Đại học Sư phạm.